

## **ΑΠ 7/2019**

Επί δημοσίων κτημάτων όπως είναι και τα δάση τα οποία είναι εθνικά (εκτός των διαλαμβανόμενων στα άρθρα 1 και 2 του από 17-11/1- 12-1836 Β.Δ/τος, τα οποία θεωρούνται ως ιδιωτικά υπό τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο άρθρο 3 του εν λόγω Β.Δ/τος), ήταν επιτρεπτή η κτήση κυριότητας από ιδιώτη με έκτακτη χρησικτησία, δηλαδή κατόπιν ασκήσεως νομής επί του δημοσίου κτήματος με καλή πίστη, δηλαδή με την ειλικρινή πεποίθηση του νομέως, ότι με τη κτήση της νομής του πράγματος δεν προσβάλλει κατ' ουσίαν το δικαίωμα κυριότητας τρίτου, καθώς και με διάνοια κυρίου, για χρονικό διάστημα μιας συνεχούς τριακονταετίας.

**Το πλήρες κείμενο της απόφασης**

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Γ' Πολιτικό Τμήμα

Συγκροτήθηκε από τους Δικαστές: Ασπασία Μαγιάκου, Προεδρεύουσα Αρεοπαγίτη, Πέτρο Σαλίχο, Ιωάννη Φιοράκη, Παρασκευή Καλαϊτζή και Ανθή Γκάμαρη -εισηγήτρια Αρεοπαγίτες.

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, την 19η Σεπτεμβρίου 2018 με την παρουσία και της γραμματέως Σπυριδούλας Τζαβίδη, για να δικάσει την εξής υπόθεση μεταξύ:

Του αναιρεσιόντος: Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπείται νόμιμα από τον Υπουργό Οικονομικών, κατοικοεδρεύοντα στην Αθήνα, το οποίο εκπροσωπήθηκε από την Αφεντία Ιωασσηφίδου, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους με δήλωση του άρθρου 242 παρ. 2 του Κ.Πολ.Δ

Των αναιρεσίβλητων: 1.Σ. Τ. του Π., κατοίκου ..., που εκπροσωπήθηκε από την πληρεξούσια δικηγόρο Αγγελική Καρλαύτη, 2. Ιεράς Κοινοβιακής Μονής Κοιμήσεως Θεοτόκου ..., που εδρεύει στην .... και εκπροσωπείται νόμιμα, η οποία εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο Ματθαίο Βαραγγούλη.

Η ένδικη διαφορά άρχισε με την από 10-2-2009 αγωγή του ήδη 1ου αναιρεσίβλητου, και την από 16-3-2009 πρόσθετη παρέμβαση της 2ης αναιρεσίβλητης, που κατατέθηκαν στο Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών.

Εκδόθηκαν οι αποφάσεις: 4883/2010 του ιδίου Δικαστηρίου και 2086/2015 του Εφετείου Αθηνών. Την αναίρεση των ανωτέρω αποφάσεων ζητεί το αναιρεσίον με την από 18-4-2016 αίτησή του.

Κατά τη συζήτηση της αίτησης αυτής, που εκφωνήθηκε από το πινάκιο, οι διάδικοι παραστάθηκαν όπως σημειώνεται πιο πάνω. Οι πληρεξούσιοι των αναιρεσιβλήτων ζήτησαν να απορριφθεί η αίτηση αναίρεσης και να καταδικασθεί το αντίδικο μέρος στη δικαστική δαπάνη.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Από τις ρυθμίσεις που περιέχονται στο πρωτόκολλο του Λονδίνου της 21-1/3-2-1830 "περί ανεξαρτησίας της Ελλάδος" και στα ερμηνευτικά αυτού πρωτόκολλα της 4/16-6-1830 και της 19- 6/1-7-1830, σε συνδυασμό με τις ρυθμίσεις της από 27-6/9-7- 1832 Συνθήκης της Κωνσταντινουπόλεως "περί οριστικού διακανονισμού των ορίων της Ελλάδος" και του άρθρου 16 του ν. της 21-6/10-7-

1837 "περί διακρίσεως δημοσίων κτημάτων", προκύπτει ότι στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου περιήλθαν εκείνα τα ακίνητα που βρίσκονταν εντός της ζώνης που μέχρι την 3-2-1830 είχε καταλάβει με τις στρατιωτικές του δυνάμεις και ανήκαν είτε στο Οθωμανικό Δημόσιο είτε σε Οθωμανούς ιδιώτες, καθώς και σε εκείνα, τα οποία, κατά τον χρόνο της υπογραφής των πρωτοκόλλων είχαν εγκαταλειφθεί από τους άλλοτε κυρίους τους Οθωμανούς, οι οποίοι απεχώρησαν και δεν εξουσιάζοντο πλέον από αυτούς, χωρίς παράλληλα να έχουν καταληφθεί από τρίτους μέχρι την έναρξη ισχύος του νόμου της 21-6/3-7/1837 "περί διακρίσεως δημοσίων κτημάτων", περιεχόμενα κατά το άρθρο 16 αυτού στην κυριότητα του Δημοσίου ως αδέσποτα. Με τις ρυθμίσεις αυτές το Ελληνικό Δημόσιο δεν κλήθηκε ως καθολικός διάδοχος των Οθωμανών, αλλά διαδέχθηκε το Τουρκικό Δημόσιο in globo με τη γενόμενη δήμευση "δικαίωμα πολέμου", ως ειδικού τίτλου, στο δικαίωμα κυριότητας των κτημάτων, τα οποία κατείχοντο μόνο από τους Οθωμανούς κατά την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης και, ή κατέλαβε διαρκούντος του πολέμου, ή ως εγκαταλελειμμένα από τους πρώην κυρίους τους, δεν κατείχοντο πλέον από αυτούς (βλ. Α.Π 6λ 1/2013) όσον αφορά τα Οθωμανικά κτήματα τα ευρισκόμενα κατά τον χρόνο διακηρύξεως της ανεξαρτησίας του νέου ελληνικού κράτους (3-2-1830) εντός εδαφών τελούντων υπό τουρκική στρατιωτική κατοχή, αλλά εν συνεχεία παραχωρηθέντων βάσει της Συνθήκης της Κωνσταντινουπόλεως στην ελληνική κυριαρχία, όπως ειδικότερα η Αττική, η Εύβοια και τμήματα της Βοιωτίας και της Φθιώτιδας, όσα μεν εξ αυτών ανήκαν στο Οθωμανικό Δημόσιο περιήλθαν βάσει της ίδιας συνθήκης στο Ελληνικό Δημόσιο, ενώ όσα ανήκαν σε Οθωμανούς ιδιώτες παρέμειναν στην ιδιοκτησία τους με δικαίωμα πωλήσεώς τους εντός προθεσμίας, (ΑΠ 15/1843, 24/1849, 230/1850, 80/1877).

Περαιτέρω, όσον αφορά όσα ακίνητα ευρίσκοντο είτε στην ελληνική είτε στην τουρκική ζώνη κατοχής, κατά τις 3-2-1830, εκείνων των εδαφών που τελικά αποτέλεσαν το πρώτο ελληνικό κράτος και κατέχονταν από Έλληνες ιδιώτες με διάνοια κυρίου, έστω και με άκυρο κατά το οθωμανικό δίκαιο τίτλο, ( ήτοι ταπί, χοτζέτι ή βουγιουρδι), αυτά αναγνωρίστηκαν ως ανήκοντα στους τελευταίους (ΑΠ 472/1899, ΑΠ 269/1898).

Ειδικότερα στην Αττική, η οποία παραχωρήθηκε στο ελληνικό κράτος στις 31-3-1833 βάσει της Συνθήκης της Κωνσταντινουπόλεως, κατά την διάρκεια της τρίτης τουρκικής κατοχής (1827 - 1833) και ειδικότερα το έτος 1829, ο Σουλτάνος, ως έχων κατά το οθωμανικό δίκαιο την κυριαρχία εφ' όλης της γης που ανήκε στο Οθωμανικό κράτος, αναγνώρισε στους υπηκόους του Έλληνες και Τούρκους που

κατείχαν νόμιμα κατά το οθωμανικό δίκαιο ακίνητα, ιδιοκτησιακά δικαιώματα σε αυτά, τα οποία αργότερα με την περιέλευση της περιοχής στο Ελληνικό κράτος αναγνωρίστηκαν και από αυτό δυνάμει της Συνθήκης της Κων/πόλεως και του πρωτοκόλλου της 3.2.1830 (ΑΠ 1563/1995). Εξάλλου, επί δημοσίων κτημάτων όπως είναι και τα δάση τα οποία είναι εθνικά (εκτός των διαλαμβανόμενων στα άρθρα 1 και 2 του από 17-11/1- 12-1836 Β.Δ/τος, τα οποία θεωρούνται ως ιδιωτικά υπό τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο άρθρο 3 του εν λόγω Β.Δ/τος), ήταν επιτρεπτή η κτήση κυριότητας από ιδιώτη με έκτακτη χρησικτησία, σύμφωνα με τις έχουσες εφαρμογή κατ' άρθρο 51 Εισ.Ν.ΑΚ, για τον προ της ενάρξεως της ισχύος του ΑΚ χρόνο, διατάξεις των ν. 8 παρ. 8 κωδ. (7.39), ν. 9 παρ. 1 Πανδ. (50. 4), ν. 2 παρ. 20 Πανδ. (41.4), ν. 6 παρ. 1 Πανδ. (44.3), ν. 76 παρ. 1 Πανδ. (18.1), ν. 7 παρ. 3 Πανδ. (23.3), δηλαδή κατόπιν ασκήσεως νομής επί του δημοσίου κτήματος με καλή πίστη, δηλαδή με την ειλικρινή πεποίθηση του νομέως, ότι με τη κτήση της νομής του πράγματος δεν προσβάλλει κατ' ουσίαν το δικαίωμα κυριότητας τρίτου, σύμφωνα με τις διατάξεις των ν. 20 παρ. 12 Παν. (5-8), 27 Πανδ.(18-1), 10,18 και 48 Πανδ (41.3), 3 Πανδ. (41-10) και 109 Πανδ. (50.16), τη συνδρομή της οποίας, ενόψει της φύσεως ως ενδιάθετης καταστάσεως συνάγει ο δικαστής της ουσίας συμπερασματικώς, από τα περιστατικά που δέχθηκε ως αποδειχθέντα, καθώς και με διάνοια κυρίου, για χρονικό διάστημα μιας συνεχούς τριακονταετίας, με τη δυνατότητα του χρησιδεσπόζοντος να συνυπολογίσει στο χρόνο της δικής του νομής και εκείνον του δικαιοπαρόχου του, εφόσον είχε γίνει με νόμιμο τρόπο καθολικός ή ειδικός διάδοχος αυτού, ενώ κατά το ίδιο δίκαιο, που ίσχυε πριν από τον ΑΚ, τα δημόσια κτήματα είχαν εξαιρεθεί από την τακτική χρησικτησία (βλ. και τις διατάξεις των ν. 18.24 παρ. 1 Πανδ. (41-3) παρ. 9 Εισ (2- 9), ν.2 κωδ (7-30) Βασ. (50-10)). Οι διατάξεις αυτές δεν καταργήθηκαν με τον μεταγενέστερο από 21 Ιουνίου 1837 νόμο "περί διακρίσεως κτημάτων" στο άρθρο 21 του οποίου ορίζεται ότι "ως προς τον τρόπο κτήσεως και διατηρήσεως της ιδιοκτησίας των δημοσίων πραγμάτων εφαρμόζονται αι εν τω πολιτικώ νόμω περιεχόμεναι - διατάξεις", επομένως και οι προαναφερόμενες διατάξεις του βυζαντινορωμαϊκού δικαίου. Από το συνδυασμό των διατάξεων αυτών προς εκείνες των άρθρων 18 και 21 του ν. της 21.6/3-7- 1837 "περί διακρίσεως δημοσίων κτημάτων" συνάγεται, ότι η έκτακτη χρησικτησία χωρεί με τις προϋποθέσεις που εκτέθηκαν και σε δημόσια κτήματα, εφόσον η τριακονταετής νομή αυτών, κατά τις διατάξεις των ν. 8 παρ. 8 Κωδ. (7.39), Βασ. 9 παρ. 1 (50. 4) είχε συμπληρωθεί μέχρι και της 11ης Σεπτεμβρίου 1915, όπως αυτό προκύπτει από τις διατάξεις αφενός του νόμου ΔΞΗ /1912 και των διαταγμάτων "περί

δικαιοστασίου" που "εκδόθηκαν με βάση αυτών από 12-9-1915 μέχρι και της 16-5-1926 και αφετέρου του άρθρου 21 του ν.δ/τος της 22.4/16-5-1926 "περί διοικητικής αποβολής από των κτημάτων της Αεροπορικής Αμύνης κ.λ.π", που επαναλήφθηκε στο άρθρο 4 του αν. ν. 1539/1938 "περί προστασίας των δημοσίων κτημάτων" που διατηρήθηκαν σε ισχύ και μετά την εισαγωγή του ΑΚ με το άρθρο 53 Εισ. Ν. αυτού, με τις οποίες διατάξεις ανεστάλη κάθε παραγραφή ή δικαστική προθεσμία σε αστικές διαφορές και απαγορεύθηκε οποιαδήποτε παραγραφή των δικαιωμάτων του Δημοσίου στα κτήματά του, άρα και η χρησικτησία πάνω σ' αυτά (βλ. Ολ,ΑΠ 75/1987, Α.Π 1524/2012). Επίσης από τις παραπάνω διατάξεις συνάγεται ότι δεν απαιτείται ως προϋπόθεση της αξιούμενης καλής πίστης για την κτήση κυριότητας επί δημοσίου κτήματος με έκτακτη χρησικτησία η ύπαρξη ταπίου υπέρ του χρησιδεσπόζοντος ή στην περίπτωση του δάσους η εκ μέρους αυτού υποβολή τίτλων ιδιοκτησίας κατά το άρθρο 3 του από 17-11-1836 ΒΔ/τος "περί ιδιωτικών δασών". (ΑΠ 52/2014). Περαιτέρω κατά το άρθρο 1 του β.δ. της 12-12-1833 "περί διορισμού του φόρου βοσκής και του δια τα εθνικοϊδιόκτητα λειβάδια εγγείου φόρου κατά τα έτη 1833-1834" όλα τα λιβάδια, για την επικαρπία των οποίων δεν υπάρχει έγγραφο "ταπί" εκδοθέν επί τουρκοκρατίας, θεωρούνται δημόσια και η νομή τους παραμένει στο Δημόσιο. Η διάταξη αυτή όμως αφορά την συντήρηση των δικαιωμάτων του Δημοσίου, τα οποία προϋπήρχαν και δεν καθιστά ανεπίδεκτα νομής και ιδιωτικής κτήσεως στο μέλλον τα ακίνητα αυτά. Τούτο προκύπτει από α) το άρθρο 1 παρ. 2 του ν. ΚΘ' της 31-1/18-2-1864, κατά το οποίο το Δημόσιο και οι Κοινότητες διατηρούν τα δικαιώματα που είχαν επί των αμφισβητούμενων λιβαδιών άνευ βλάβης των αποκτηθέντων δικαιωμάτων από τρίτους, και β) το άρθρο 3 του ν. ΨΗΖ'/1880, κατά το οποίο οι κοινότητες, διατηρούν έναντι των ιδιωτών την νομική- κατοχή επί των βοσκοτόπων, επί των οποίων εγένοντο μέχρι το 1864 τοποθετήσεις ποιμνίων. Από τις προαναφερθείσες διατάξεις: περί κτήσεως κυριότητας με έκτακτη χρησικτησία του β.ρ. δικαίου, των άρθρων 18 και 21 του ν. της 21-6/307-1837 "περί διακρίσεως δημοσίων κτημάτων", του άρθρου 21 του ν.δ. της 22-4/16-5-1926 "περί διοικητικής αποβολής από των κτημάτων της Αεροπορικής Αμύνης", του άρθρου 60 του ν. ΣΟΖ'/1855 και του άρθρου 12 παρ.1 του ν. ΔΝΖ'/1912, προκύπτει ότι είναι δυνατή η κτήση κυριότητας επί βοσκοτόπων, εθνικών ή μη και υπό ιδιωτών, εφόσον αυτοί τους νέμονταν με διάνοια κυρίου και καλή πίστη επί τριακονταετία μέχρι και της 11ης Σεπτεμβρίου 1915.

Εξάλλου, από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 1 και 3 του από 17 (29) Νοεμβρίου/1 Δεκεμβρίου 1836 β.δ. "περί ιδιωτικών δασών", που έχει ισχύ νόμου, προκύπτει ότι το Δημόσιο αναγνωρίστηκε με αυτό κύριο κάθε έκτασης, η οποία πριν από την ισχύ του ήταν δάσος, εκτός εκείνων για τις οποίες υπήρχε έγγραφη απόδειξη Οθωμανικής Αρχής ότι ανήκαν πριν από τον περί Ανεξαρτησίας Αγώνα, σε ιδιώτες, καθώς και εκείνων που ανήκαν σε ιδιωτικά χωρία, και στις δύο δε αυτές περιπτώσεις, εάν και εφόσον οι νόμιμοι τίτλοι ιδιοκτησίας υποβλήθηκαν από τους ιδιοκτήτες τους στην Γραμματεία επί των Οικονομικών μέσα στην οριζόμενη από το άρθρο 3 παρ. 1 ανατρεπτική προθεσμία, του ενός έτους από τη δημοσίευση του νόμου, (ΦΕΚ 69/1.12.1836), προς εξέταση της νομιμοποίησής τους ως ιδιοκτητών ιδιωτικών δασών. **Ούτε όμως από το πιο πάνω β. δ/μα, ούτε από άλλη διάταξη απαγορευόταν τότε η έκτακτη χρησικτησία επί των δημόσιων δασών και γενικότερα επί των δημόσιων κτημάτων, ακόμη και εκείνων που περιήλθαν στο Ελληνικό Δημόσιο, με βάση την από 9 Ιουλίου 1832 συνθήκη της Κωνσταντινούπολης, καθώς και τα από 6 Ιουνίου 1830 και 7 Ιουλίου 1830 πρωτόκολλα του Λονδίνου, αλλά αντίθετα αυτή ήταν επιτρεπτή τόσο κατά τους ν. 18, Πανδ. (41.3), ν. 2, Κωδ. (7. 30), παρ. 9 Εισηγ. (2.6), όσο και κατά το άρθρο 21 του μετέπειτα ισχύσαντος από 2.6/3.7.1837 νόμου "περί διακρίσεως κτημάτων", και μπορούσε να οδηγήσει σε κτήση κυριότητας και επί πραγμάτων της πιο πάνω κατηγορίας, εφόσον, όμως, είχε συμπληρωθεί μέχρι και της 11-9-1915, αφού έκτοτε, ενόψει του ν. ΔΞΗ/1912 και των εκδοθέντων σε εκτέλεση αυτού αλληπάλληλων β. δ/των, όπως και του ν. δ/τος της 22.4/16.5.1926 "περί διοικητικής αποβολής από των κτημάτων της Αεροπορικής Αμύνης κλπ", που προπαρατέθηκε, αποκλείστηκε η χρησιδεσποτεία των ανηκόντων στο Ελληνικό Δημόσιο ακίνητων πραγμάτων. Εφόσον, όμως, είχε συμπληρωθεί μέχρι τις 11-9-1915 ο χρόνος της έκτακτης χρησικτησίας, δεν έχουν εφαρμογή και δεν ασκούν καμιά έννομη επιρροή σε σχέση με την κυριότητα που αποκτήθηκε με αυτή οι διατάξεις του άρθρου 215 του ν. 4173/1929, όπως τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν με τις διατάξεις των άρθρων 37 του α.ν. 1539/1938 και 16 του α.ν. 192/1946, επαναλήφθηκαν δε σε εκείνη του άρθρου 58 του ν.δ. 86/1969 "περί δασικού κώδικος", με τις οποίες ορίζεται ότι νομέας σε δημόσια κτήματα θεωρείται το Δημόσιο, έστω και αν δεν ενήργησε σ' αυτά καμία πράξη νομής και ότι μόνον η βοσκή επί δημόσιων δασών, μερικώς δασοσκεπών εκτάσεων, λιβαδιών και χορτολιβαδικών εδαφών δεν θεωρείται ποτέ ως πράξη νομής ή οιονεί νομής και ότι η νομή από τρίτους στα ακίνητα αυτά θεωρείται ότι ασκείται μόνο με την υλοτομία ή την εκμετάλλευση αυτών ως ιδιωτικών εκτάσεων με βάση άδεια της**

δασικής αρχής (Α.Π 1524/2012). Ούτε ασκεί επιρροή στην κυριότητα που αποκτήθηκε η μεταγενέστερη διάταξη του άρθρου 62 παρ. 1 του ν. 998/1979 "περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της χώρας", με την οποία ορίζεται ότι "σε κάθε φύσεως αμφισβητήσεις ή διενέξεις ή δίκες μεταξύ του Δημόσιου και φυσικού ή νομικού προσώπου, το οποίο επικαλείται ή αξιώνει οποιαδήποτε δικαιώματα εμπράγματα ή όχι επί των δασών, των δασικών εκτάσεων κλπ το ως άνω φυσικό ή νομικό πρόσωπο οφείλει να αποδείξει την ύπαρξη του δικαιώματος του" και πολύ περισσότερο η εκδιδόμενη με βάση το άρθρο 191 του νδ 86/1969 απόφαση του Νομάρχη, με την οποία κηρύσσεται η επίδικη έκταση δασωτέα ή αναδασωτέα, αφού ο ιδιοκτήτης της συγκεκριμένης έκτασης εξακολουθεί να παραμένει κύριος αυτής και μετά την κήρυξη της ως αναδασωτέα (ΟΛ ΑΠ 21/2005, απ 1646/2009). Εξάλλου ο ορισμός της έννοιας του δάσους κατά το ελληνικό δίκαιο διατυπώθηκε για πρώτη φορά στο άρθρο 1 του ν. ΑΧΝ'/1888 "περί διακρίσεως και οριοθεσίας των δασών", (ήτοι εδαφική έκταση καλυπτόμενη εν όλω ή εν μέρει από άγρια ξυλώδη φυτά, οποιωνδήποτε διαστάσεων και ηλικίας, η οποία προορίζεται για την παραγωγή ξυλείας ή άλλων προϊόντων), και επαναλήφθηκε έκτοτε σε όλους τους μεταγενέστερους σχετικούς νόμους, διευρυνόμενος ως προς τον δασικό χαρακτήρα των εδαφών και τις επιτελούμενες από αυτά λειτουργίες, (ήτοι προσθήκη πέραν της οικονομικής και της οικολογικής λειτουργίας τους"), ειδικότερα δε από τις διατάξεις των άρθρων 57 του ν.3077/1924, 45 του ν.4173/1929 (όπως τροπ. με τα άρθρα 9 του α.ν. 3/1935 και 1 του α.ν. 857/1937), 1 του ν.δ. 69/1969 και 3 του ν.998/1979, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 3208/2003 (βλ. ΑΠ 552/98). Τέλος, κατά το προϊσχύσαν δίκαιο και ειδικότερα, το άρθρο 2 παρ.1 του α.ν. 1539/1938 "περί προστασίας των δημοσίων κτημάτων", το άρθρο 16 του από 21.06/03.07.1837 νόμου "περί διακρίσεως κτημάτων", τα οποία διατηρήθηκαν σε ισχύ με το άρθρο 53 του ΕισΝ Α.Κ., όπως και κατά το άρθρο 972 του ΑΚ, τα αδέσποτα ακίνητα, δηλαδή εκείνα, τα οποία μπορεί να εξουσιάσει ο άνθρωπος, αλλά δεν υπάρχει κύριος αυτών, ανήκουν στο Δημόσιο, έστω και αν επ' αυτών ουδεμία πράξη νομής ενήργησε. Το Δημόσιο, σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις, αποκτά πρωτοτύπως κυριότητα και συγχρόνως με την κυριότητα αποκτά αυτοδικαίως και τη νομή του ακινήτου, ανεξαρτήτως αν έλαβε τη φυσική εξουσία αυτού ή αν ενήργησε πάνω σ' αυτό πράξεις διακατοχής (Α.Π. 132/2000, ΑΠ 532/1980, ΑΠ 1076/1973). Άσκηση νομής, η οποία χρειάζεται για την κτήση κυριότητος με τακτική ή έκτακτη χρησικτησία (1041, 1045 ΑΚ) αποτελούν όταν πρόκειται για ακίνητο οι υλικές και εμφανείς πάνω σ' αυτό πράξεις που προσιδιάζουν στην φύση και τον προορισμό

του - ακινήτου, με τις οποίες φανερώνεται η βούληση του νομέα να έχει το πράγμα για δικό του. Ως πράξεις νομής που οδηγούν στην κτήση κυριότητας με χρησικτησία θεωρούνται, όταν πρόκειται για ακίνητο, οι υλικές και εμφανείς σ' αυτό πράξεις, όπως είναι, μεταξύ άλλων, η επίβλεψη, η επίσκεψη, η εκμίσθωση, η φύλαξη, η συλλογή καρπών, ο καθαρισμός, η οριοθέτηση, οι καταμετρήσεις και η σύνταξη διαγραμμάτων, η καταβολή του οικείου φόρου (Α.Π 165/2014, ΑΠ 1707/2008). Περαιτέρω, τίτλους εκ του νόμου για τα κτήματα των Ιερών Μονών αποτελούν και τα Διαχωριστικά Διατάγματα της μοναστηριακής περιουσίας, που εκδόθηκαν κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 8 παρ.2 του ν.4684/1930, όπως τροποποιήθηκε με τους ν.5141/1931 και 5256/1931 και κωδικοποιήθηκε με το Π.Δ της 14/22.04.1931 και χωρίς να απαιτείται μεταγραφή των εν λόγω Διαχωριστικών Διαταγμάτων, διότι αυτά αποκτούν με τη δημοσίευσή τους στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης την απαιτούμενη από τις διατάξεις της μεταγραφής δημοσιότητα. Ειδικότερα, τα Διαχωριστικά αυτά Διατάγματα συνιστούν *ex lege* τίτλο κυριότητας υπέρ της αναφερόμενης σ' αυτά Μονής, μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση, διότι η διαπίστωση της κυριότητας επί της Μονής έγινε αυθεντικά από τον ίδιο το νομοθέτη. Γι' αυτό ισχύουν *erga omnes* και όχι μόνο έναντι του Ελληνικού Δημοσίου, δεν αφορούν δε σύμβαση μεταξύ της Εκκλησίας και του Δημοσίου. Έτσι, κατ' εξουσιοδότηση του νομοθέτη κατ' αρχή καταγράφηκε η ανήκουσα σε κάθε Ιερά Μονή ακίνητη περιουσία και στη συνέχεια έγινε ο διαχωρισμός σε διατηρητέα και εκποιητέα περιουσία, που αναγκαστικά προϋπέθετε τον προσδιορισμό της ανήκουσας σε κάθε Μονή περιουσίας, δεδομένου ότι η Πολιτεία με τη νομοθετική αυθεντία της διαπίστωσε την προϋπάρχουσα κυριότητα κάθε Μονής που είχε αποκτηθεί στο παρελθόν (βλ. ΑΠ 1338/2010). Τέλος, από τον συνδυασμό των ακολούθων διατάξεων: α) του άρθρου 21 του Ν.Δ. 22/04-16.05.1926 'περί διοικητικής αποβολής από των κτημάτων του Δημοσίου, της Αεροπορικής Αμύνης κλπ, β) του Ν.ΔΞΗ/1912 και των διαταγμάτων περί δικαιοστασίου που έληξε το έτος 1930, γ) του άρθρου 62 παρ.2 του Ν.590/1977 'περί καταστατικού χάρτου της Εκκλησίας της Ελλάδος', με το οποίο οι διατάξεις των άρθρων 4 και 23 του Α.Ν. 1539/1938 'περί προστασίας των δημοσίων κτημάτων' έχουν ανάλογη εφαρμογή και επί των κτημάτων των ανηκόντων στα αναφερόμενα στο άρθρο 1 παρ.4 του νόμου τούτου νομικά πρόσωπα, μεταξύ των οποίων και οι Ι. Μονές, δ) του άρθρου 4 του εν λόγω ν. 1539/1938, κατά το οποίο τα επί των ακινήτων δικαιώματα του Δημοσίου δεν υπόκεινται σε παραγραφή ε) του άρθρου 17 παρ.3 του Ν.Δ. 3432/1955 'περί τροποποίησης και συμπλήρωσης της περί ΟΔΕΓΙ νομοθεσίας κλπ', που εφαρμόζεται και επί των

ακινήτων των Ι.Μονών, και κατά το οποίο έχει σε αυτά εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 6 παρ.3 του ν.4944/1930 'περί του Ταμείου του Εθνικού Στόλου, σύμφωνα με την οποία το Ταμείο θεωρείται αδιαλείπτως ότι έχει τη νομή ακινήτου κτήματος από της κτήσης της κυριότητας αυτού ανεξάρτητα από κάθε αφαίρεση αυτής από τρίτο, προκύπτει ότι οι Ιερές Μονές μετά την 11.09.1915, θεωρείται ότι είχαν αδιαλείπτως τη νομή επί των κτημάτων τους από της κτήσεως της κυριότητας τους, ανεξαρτήτως κάθε αφαιρέσεως αυτής από οιονδήποτε τρίτον, και άρα αυτά ήσαν και παραμένουν έκτοτε ανεπίδεκτα χρησικτησίας (ΑΠ 1267/1997, ΑΠ 695/1994, ΑΠ 1650/1981), ενώ πριν από την προηγούμενη ημερομηνία (11.09.1915) ήταν δυνατή η εκ μέρους τρίτων κτήση κυριότητας επί μοναστηριακών κτημάτων με έκτακτη χρησικτησία, κατά τις προαναφερθείσες διατάξεις του βρδ με την άσκηση καλόπιστης νομής επί 40ετία, η οποία θα έπρεπε να είχε οπωσδήποτε συμπληρωθεί ήδη κατά την 11.9.1915 (ΑΠ 1534/2012, ΑΠ 815/2009).

.....

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Απορρίπτει την από 18-4-2016 αίτηση του Ελληνικού Δημοσίου για αναίρεση της 2086/2015 απόφασης του Εφετείου Αθηνών.

Καταδικάζει το αναιρεσίον στη δικαστική δαπάνη των αναιρεσιβλήτων, την οποία ορίζει στο ποσό των τριακοσίων (300) ευρώ για τον καθένα.

ΚΡΙΘΗΚΕ, αποφασίσθηκε στην Αθήνα, στις 21 Νοεμβρίου 2018.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΘΗΚΕ σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του, στην Αθήνα, στις 10 Ιανουαρίου 2019.

Η ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΗΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ